

ZIŅOJUMS PAR KABINETA SASTĀDĪŠANU UN DEKLARĀCIJA PAR KABINETA IECERĒTO DARBĪBU

Latvijas Republikas likuma "Par 1925. gada 1. aprīļa likuma "Ministru kabineta iekārta" atjaunošanu" 5. pants)

Latvijas valsts stāv nozīmīgu reformu priekšā. Šim uzdevumam pakļautas gan "Latvijas Ceļa", gan Latvijas Zemnieku savienības programmas. Šim uzdevumam pakļauta Ministru kabineta, ministriju, to pakļautībā un pārraudzībā esošo institūciju uzbūve un vadītāju personālsastāvs.

Latvijas valsts interesēs LZS un LC vienojušies par koalīciju sekojošas ekonomiskās, valsts pārvaldes un tiesiskās reformas īstenošanai.

I. Ekonomiskā reforma

Ekonomiskās politikas mērķis ir veidot mūsu zemi par visu Latvijas iedzīvotāju ērtu un drošu mājvietu, veicot strauju, mērķtiecīgu un konsekventu reformu, sevišķi rūpējoties par reformu kopsakarību, secību un pēctecību. Lai to sasniegtu tiks risināti sekojoši savstarpēji saistīti uzdevumi, kas paredz:

1) īstenot Latvijā pāreju uz tirgus principiem atbilstošu ekonomisko sistēmu jeb brīvo tirgu, attīstot un veicinot pilsoņu privāto iniciatīvu un uzņēmējdarbību. Tas nozīmē atklātas privatizācijas rezultātā sasniegt tirgus ekonomikai raksturīgu īpašuma struktūru, kas balstās uz pilsoņu privātīpašumu, rentabliem uzņēmumiem, tirgus noteiktām cenām, brīvi apmaināmu valūtu, modernu finanšu sistēmu, ierobežotu ekonomikas regulāciju un izvērstu sociālā nodrošinājuma tīklu;

2) par ilglaicīgu valsts ekonomiskās politikas uzdevumu uzskatāma Latvijas integrācija Eiropas ekonomiskajā telpā, kuras galarezultāts būtu oficiāla iestāšanās Eiropas kopienā. No šīs stratēģijas izriet prasības attīstīt Latvijas saimniecisko likumdošanu saskaņā ar Eiropas kopienas likumiem, garantēt un aizsargāt īpašuma tiesības atbilstoši Eiropas valstu praksei un veidot tādu Latvijas ekonomiku, kas orientētos uz Eiropas ekonomisko telpu un būtu savienojama ar Eiropas nacionālām un starptautiskām ekonomiskām struktūrām, tai pašā laikā paliekot atvērta pret citām ekonomiskām telpām kā Rietumos, tā Austrumos.

Taču mēs atzīstam tikai tādu iesaigšanu Eiropā, kas neiznīcina Latvijas savdabību, bet gan ļauj tai vispusīgi attīstīties. Pie kam saimnieciskā attīstība nedrīkst nonākt pretrunā ar latviešu tautai raksturīgo dzīvesveidu.

Mēs atbalstām tikai tādu saimniekošanu, kurā valda nevis dalīšana un pārdalīšana, bet gan ražošana. Mēs uzskatām par nepieļaujamu situāciju, kurā ekonomiskā (tātad arī politiskā) vara koncentrētos atsevišķu cilvēku vai politisko grupu rokās, kā arī neatbalstām populistisku saimniecisko politiku, kurā valdībai nav ilgtermiņa attīstības stratēģijas un tā pakļaujas mainīgiem politisko spēku spiedieniem. No šīs stratēģijas izriet arī svarīgākie uzdevumi īpašuma reformā, privatizācijā, struktūrpolitikā, naudas, finanšu un ārējās tirdzniecības

politikā, kā arī realizācijas mehānisma izveidošanā.

A. Īpašuma reforma, privatizācija, struktūrpolitika

1. Valsts īpašuma privatizācijas un pārvaldes reforma

Īpašuma privatizācija ir galvenais struktūrpolitikas realizācijas līdzeklis; Latvijā ir strauji jāsasniedz augsta nācijas interesēm atbilstoša valsts īpašuma privatizācijas pakāpe. Līdz 1996. gadam privatizējami vismaz 75 procenti valsts uzņēmumu. Tomēr privatizācija nav pašmērķis, bet gan līdzeklis kā visātrāk saimnieciskās reformas tālākvirzībā iesaistīt cilvēku privāto iniciatīvu un uzņēmību. Patlaban liela daļa valsts uzņēmumu nonākusi bankrota priekšā, to privatizācijā ir svarīga ātra rīcība saskaņā ar jau pieņemtajiem likumiem, kas paredz pārdošanu par naudu, iznomāšanu ar izpirkšanas tiesībām un citus veidus. Taču, lai novērstu īpašuma izlaupīšanu, panāktu īpašuma racionālu pārvaldīšanu un nodrošinātu privatizācijas atklātību un ātrumu, nepieciešami sekojoši pasākumi:

- 1) Privatizācijas realizēšanai jāizveido speciāla sabiedriski kontrolējama institūcija – Privatizācijas aģentūra. Tā sadarbosies ar ieguldījumu (investīciju) fondiem¹. Nepieņemama ir pašreizējā privatizācijas kārtība caur nozaru ministrijām. Tā faktiski izslēdz iespēju privatizācijas procesā īstenot vienotu struktūrpolitiku, birokratizē to un rada interešu konfliktu starp nozaru ministrijām;
- 2) Lai nepieļautu tālāku pašreizējā valsts īpašuma izlaupīšanu, izsaimniekošanu un neracionālu izmantošanu, jāizveido īpaša institūcija valsts īpašuma pārvaldīšanai – Valsts īpašuma fonds. Tā galvenais uzdevums: veikt vienotu valsts īpašuma uzskaiti un pārvaldīšanu. Kontrolēt valsts īpašuma un līdzekļu izlietošanu atbilstoši likumiem ir Valsts kontroles uzdevums;
- 3) Lai novērstu kapitāla sadrumstalošanu, sertifikācija kā privatizācijas metode, it īpaši ražošanas jomā, īstenojama galvenokārt ar ieguldījumu fondu starpniecību;
- 4) Privatizācijā iegūtie līdzekļi ar privatizācijas fonda starpniecību galvenokārt izmantojami jaunu privātuzņēmumu darbības veicināšanai, vispirms – kredītu piešķiršanai privātuzņēmējiem;
- 5) Uzņēmumus, kurus dažādu iemeslu dēļ neizdodas privatizēt, ar konsultatīvo firmu palīdzību jānovērtē no to tālākās darbības lietderības viedokļa. Perspektīvajos uzņēmumos jāmēģina veikt sanāciju. Bezperspektīvo uzņēmumu darbība jāaptur, to iekārtas jāizpārdod, daļu no realizācijas ienākumiem izlietojot bez darba palikušo strādājošo pārkološanai un bezdarbnieku pabalstu izmaksai.

2. Struktūrpolitika: mērķi, prioritātes, posmi

Struktūrpolitikas galvenais mērķis izriet no ilgtermiņa ekonomiskās stratēģijas doktrīnas – integrācija Eiropas ekonomiskajā sistēmā.

Galvenie šādas ilgtermiņa attīstības stratēģijas uzdevumi:

- 1) samazināt Latvijas atkarību no starptautiskajām politiskajām un ekonomiskajām attiecībām starp lielvalstīm;

2) samazināt valsts atkarību no izejvielu piegādēm tās ražojošām nozarēm;

3) palielināt ekonomikas daudzpusības pakāpi, lai elastīgāk piemērotos konkrētai situācijai starptautiskajās ekonomiskajās un politiskajās attiecībās, kā arī tirgus infrastruktūras radīšanai.

Mēs izvirzām šādas struktūrpolitikas prioritātes:

- (i) zinātnes un tehnoloģiju ietilpīgas rūpniecības attīstība;
- (ii) Latvijas lauku attīstība;
- (iii) enerģētikas attīstība;
- (iv) komunikāciju, transporta, tūrisma, finansu un tirgus infrastruktūras attīstība.

Struktūrpolitikas īstenošana notiek 3 posmos, kuru realizācija ir gan secīga, gan paralēla.

Pirmais posms

Struktūrpolitikas īstenošanas sākuma posmā paredzams maksimāli izmantot Latvijas dabiskās priekšrocības. Latvija var un tai ir jāspējē starptautiska vidutāja lomu. Galvenā nozīme šai ziņā būs tirdzniecības, transporta, tūrisma, telekomunikāciju, kā arī biržu un banku sistēmas attīstībai.

Rūpniecībā, lauksaimniecībā un citās tautsaimniecības ražojošās nozarēs šis posms raksturojams galvenokārt kā sagatavošanās periods radikālai pārstrukturizācijai. Uzmanība galvenokārt ir veltāma uzņēmējdarbības rehabilitācijai un privatizācijai, kuras gala mērķis ir Latvijas uzņēmumu un biznesa mūsdienīgas struktūras izveidošana, nodrošinot to konkurētspēju un integrētību starptautiskajā biznesā. Maksimāli jāpaātrina "mazā" privatizācija, nodrošinot strauju mazo un vidējo uzņēmumu tīkla veidošanos Latvijā, konkurences aktivizēšanos. Turpretī lielo valsts uzņēmumu privatizāciju nedrīkst sasteigt. Tai jānotiek pakāpeniski radot priekšnosacījumus to efektīgai funkcionēšanai tirgus apstākļos.

Latvijas lielo uzņēmumu sistēmas rehabilitācija aizsākama pirmajā posmā un turpināma arī trešajā. Tā paredz neefektīgu un neperspektīvu uzņēmumu likvidāciju, ja tos nav iespējams pārdot, kā arī uzņēmumu pārstrukturizāciju. Šim procesam jābūt saistītam ar banku pārstrukturēšanas un to kredītu portfeļa atveseļošanas pasākumiem, paredzot arī iespēju bankām ierosināt valsts uzņēmumiem izsniegto kredītu apmaiņu pret līdzdalību (akcijām, kapitāla daļām) šajos uzņēmumos.

Otrais posms

Otrajā posmā tautsaimniecības struktūrpolitikai jārealizējas sekojošos galvenajos virzienos:

1) Latvijas tradicionālo tautsaimniecības nozaru daļēja pārorientācija uz Rietumu un Centrāleiropas, kā arī Ziemeļvalstu tirgiem. Runa ir par nozarēm, kas nav pārmērīgi energo un materiālietilpīgas, bet kurās Latvijai ir liela darba pieredze un kvalificēti strādājošie. Tās ir tekstilrūpniecība, šūšanas, atsevišķas radioelektronikas ražotnes u.c. Šāda pārorientācijas iespēja pamatojas uz to, ka Latvijai ir visai reālas iespējas sekmīgi konkurēt Rietumu tirgos ar produkciju, kas pašlaik tiek ražotas Tuvo Austrumu (Irāna, Irāka, Turcija) u.c. vidējās ekonomiskās attīstības valstīs (Ēģipte, Indija, Pakistāna utt.);

2) Latvijas mašīnbūves, metālapstrādes u.c. nozaru produkcijas daļēja pārorientācija uz

iepriekšminētajām valstīm. Šāda iespēja ir pamatojama ar to, ka daudzas ekonomiski vidēji un mazattīstītas valstis hroniski slimo ar ārējiem parādiem, kurus tām samazināt ir visai grūti sakarā ar to, ka savu ražošanas potenciālu attīstībai tās ir spiestas iegādāties sarežģītu, augstas kvalitātes, bet dārgu Rietumu tehnoloģiju, kuru efektīgi izmantot tās ne vienmēr spēj. Tādēļ vienkāršākas, bet daudz lētākas iekārtas, ko tradicionāli ražo Latvijā, šādām valstīm daudzos gadījumos būs izdevīgākas;

3) saimniecisko sakaru racionalizācija ar Austrumu (NVS) valstīm, kas notiks uzņēmumiem brīva tirgus apstākļos patstāvīgi izvēloties tiem izdevīgākos saimnieciskos sakarus. Galvenais valdības uzdevums otrajā posmā ir stimulēt energo un materiālietilpīgo ražošanas tehnoloģisko procesu aizvietošanu ar ekonomiskākiem ražošanas procesiem vai produktiem. Tas panākams pielietojot arī pārdomātu tehnoloģisko un detaļu specializāciju. Tādējādi samazinātos transporta izdevumi un ražošanas izmaksas kopumā, stabilizētos gatavās produkcijas cenas un tām tiktu nodrošināts pastāvīgs pieprasījums.

Otrajā posmā paredzams turpināt arī uzņēmējdarbības rehabilitāciju un tās attīstību, balstoties uz attīstītai tirgus ekonomikai raksturīgiem principiem.

Trešais posms

Trešais struktūrpolitikas realizācijas posms ir pirmo divu loģisks turpinājums. Šajā posmā paredzama Latvijas ekonomikas pamata – ražojošo nozaru (rūpniecības, lauksaimniecības, transporta, mežsaimniecības, enerģētikas u.c.) ražošanas jaudu nomaiņa, izmantojot modernas tehnoloģijas ar minimālu materiālu un energoietilpību. Tādējādi ilgākā laika posmā Latvijas ekonomika attīstītos sabalansēti, izmantojot gan tās dabīgās priekšrocības, gan veidojot savu neatkarīgu ražošanas potenciālu.

Uzņēmējdarbības rehabilitācija, uzsākta pirmajā no šeit apskatāmajiem struktūrpolitikas realizācijas posmiem, turpināma arī šajā posmā, paredzot uzņēmumu tehnisko un tehnoloģisko rehabilitāciju:

- pārprofilēšanu;
- rekonstrukciju;
- modernizāciju.

Konkurences nodrošināšana uzskatāma par vienu no galvenajiem Latvijas struktūrpolitikas stratēģiskiem uzdevumiem. Tādēļ vienlaicīgi ar ekonomiski spēcīgu korporatīvo struktūru veidošanos jāpilnveido nepieciešamos tiesiskos un organizatoriskos nosacījumus efektīgai konkurences un bankrotu mehānisma funkcionēšanai.

Latvijas apstākļos tautsaimniecībā nepieciešamas lielas investīcijas. Tādēļ, lai sekmīgi realizētu struktūrpolitiku, paredzams izveidot īpašu mehānismu. Tā pamatā būs investīciju fondi, kuru mērķis ir pildīt finansu starpnieka funkcijas, lai kopīgi ar investoriem realizētu uzņēmumu atveseļošanas politiku, sekmētu lielo valsts uzņēmumu privatizāciju un spēcīgu koncernu veidošanos, kā arī nodrošinātu uzņēmumu pārprofilēšanu un rekonstrukciju.

B. Galveno nozaru attīstība

1. Rūpniecības attīstība

Mēs uzskatām, ka Latvijā nevar izveidoties augsti attīstīta ekonomika bez spēcīgas, t.i.,

eksporta un konkurētspējīgas industrijas.

Latvijas industriālo politiku paredzams orientēt uz patstāvīga valsts rūpnieciskā potenciāla izveidošanu. Tiks izstrādāta jauna Latvijas rūpniecības attīstības koncepcija, kā arī attiecīgas rīcības programmas. Investīciju sistēma, kā arī kapitālu tirgus spēlēs vienu no vadošajām lomām jaunas Latvijas rūpniecības veidošanā.

LZS un LC koalīcija uzskata par mērķtiecīgu šādu nozaru un uzņēmumu attīstību:

1) Viegļā rūpniecība – trikotāža, linu un vilnas izstrādājumi, apavu ražošana. Šīs ir nozares, kas ir spējīgas konkurēt starptautiskajā tirgū. Turpretī tādas Latvijas vieglās rūpniecības apakšnozares kā vērpsana un aušana, kas balstās uz importētām izejvielām, nav pašreizējos apstākļos spējīgas izturēt šādu konkurenci un nevar būt perspektīvas bez būtiskiem organizatoriskiem un tehniskiem pārkārtojumiem. Kopumā vieglajā rūpniecībā nepieciešama pakāpeniska apjoma un nodarbinātības samazināšana, vienlaicīgi pārorientējot saglabājamus uzņēmumus uz Eiropas tirgu. Pilnīgi jāpārprofilē ir tekstilrūpniecība, kas ir vertikāli integrētas un strādā ar zemu tehnoloģijas līmeni un enerģētiski neefektīvām iekārtām no Austrumeiropas. Tekstila, apģērbu un ādas ražošanas uzņēmumi ir relatīvi modernāki, bet šīm nozarēm dotajā brīdī, ņemot vērā reālās iekšējā un ārējā tirgus iespējas, uz atsevišķiem izstrādājumu veidiem ir pārāk liels ražošanas apjoms (pārprodukcija). Vispārējā tendence būtu izveidot Latvijā kompakts vieglās rūpniecības uzņēmumus, kuros nodarbināto skaits nepārsniegtu 500 darbiniekus. Steidzamākie vieglās rūpniecības pārstrukturizācijas pasākumi būtu sekojoši:

- (i) aizvietot novecojušās un nolietotās iekārtas ar modernākām un racionalizēt nodarbinātību tekstila un ādas apstrādes rūpniecībā;
- (ii) demontēt daļu vērpsanas, aušanas un apdares iekārtu un pārdot tās vietējiem ražotājiem, lai palielinātu mazāko uzņēmumu iespējas labāk pielāgoties tirgus sistēmai (paplašināt ražojumu sortimentu);
- (iii) sabalansēt iekšējo dzijas un audumu ražošanu, lai tā apmierinātu adījumu un apģērbu ražošanas sektora eksportētāju prasības;
- (iv) nodrošināt tehnisko palīdzību, lai uzlabotu menedžmenta un mārketinga sistēmas, ražošanas iemaņas un kvalitātes kontroli, kā arī veicinātu atkritumu otrreizējo izmantošanu, enerģijas taupīšanu u.c.

2) Mašīnbūve. Lielākā daļa Latvijas mašīnbūves uzņēmumu ražo iekārtas, kuras atpaliek vismaz par vienu paaudzi no Rietumu projektiem. Tādēļ vairums mašīnbūves produkcijas nav spējīgi izturēt pasaules tirgus konkurenci un tās tālākai ražošanai nav ekonomiska pamata. Ražošanas profili lielākajā daļā uzņēmumu jāpārorientē un paši uzņēmumi jāsadala (jādecentralizē) pēc tehnoloģisko līniju, plūsmu, produktu vai citiem kritērijiem, lai tie ātrāk reaģētu uz tirgus signāliem. Šī reorganizācija paaugstinātu investoru interesi. Stikla rūpniecībai ar tās tagadējo struktūru un tehnoloģisko bāzi ir maz izredžu izdzīvošanai. Automatizētās lējumu līnijas, kuras ražo zemas kvalitātes produkciju, bet ir ļoti energoietilpīgas, vajadzētu slēgt, bet jāpalielina stikla pūtēju izstrādājumu skaitu;

3) Radioelektronika. Latvijas mikroelektronika atrodas tehnoloģijas priekšplānā. Tai pat laikā daudziem elektronikas ražojumiem ir militāra orientācija un tie vairums gadījumos ir saistīti ar bijušās PSRS aizsardzības rūpniecības uzņēmumiem. Daudzi no šiem uzņēmumiem joprojām turpina darboties it kā pastāvētu vecā PSRS ekonomiskā sistēma – tie neuzskata sevi par daļu no Latvijas rūpniecības. Šiem, ar iekārtām relatīvi labi apgādātajiem uzņēmumiem, jāsigatavo biznesplāni ar konversijas programmām, kuras palīdzēs tiem pāriet uz civilās

produkcijas ražošanu un orientēties uz pasaules tirgu;

4) Ķīmiskā rūpniecība. Situācija ķīmiskajā rūpniecībā ir unikāla, jo Latvijas zinātniskie institūti ir nodrošinājuši pamatu progresīviem uzlabojumiem biotehnoloģijā. Vietējo uzņēmumu un institūtu biotehnoloģiskais pētniecības darbs ir devis iespēju ražot dažāda veida pamatmedikamentus. Uzņēmuma ražošanas iespējas nepieciešams paplašināt attiecīgi pieprasījumam. Lielas iespējas ir parfimērijas rūpniecībai, kura bāzējas uz augu ekstraktiem. Nevajadzētu pakļauties tendencei izmantot sintētiskos aizstājējus. Kvalitātes uzlabošanu nepieciešams nodrošināt ar tehnisko palīdzību. Liela prasme ir sasniegta krāsu un laku produkcijas ražošanā, kuru sastāvā izmanto poliesterus un alkīdus, īpaši pretkorozijas un bezsmaržas krāsu ražošanā, kurus izmanto kuģniecībā. Tehniskā palīdzība jaunas tehnikas iegūšanai ievērojami palielinātu to spēju konkurēt starptautiskajā tirgū;

5) Kokapstrādes un papīra rūpniecības attīstībai ir paredzama stabila perspektīva, īpaši ņemot vērā Latvijas ievērojamos vietējo izejvielu resursus. Šai nolūkā īpaša uzmanība jāpievērš mežsaimniecībai, saglabājot un attīstot iepriekšējos gados paveikto. Par perspektīvu ieskatām arī iepakojumu ražošanas attīstību.

Mazie un vidējie uzņēmumi

Mazo un vidējo uzņēmumu attīstības veicināšanai paredzams sniegt valdības atbalstu firmai Segal Quince Wicksteed Ltd (SQW), kas ir Kembridžas (Lielbritānija) ekonomisko konsultantu firma. Šī firma Latvijā uzsākusi īstenot Eiropas Komisijas finansētu projektu PHARE (programma ekonomiskās attīstības veicināšanai) ietvaros. Projekta uzdevums ir veicināt mazo un vidējo uzņēmumu attīstību.

Projekta galvenais mērķis ir attīstīt Latvijā trīs Uzņēmējdarbības atbalsta centrus (UAC). UAC apmācīs, konsultēs un sniegs vajadzīgo informāciju gan tiem, kuri vēlas nodibināt savu uzņēmumu, gan arī jau eksistējošo mazo un vidējo uzņēmumu darbiniekiem. SQW apmācību veiks kopā ar Daramas universitātes Biznesa skolu. Projekts paredz sagatavot centriem vadītājus (menedžerus), pasniedzējus un konsultantus. Pirmais UAC tiks atvērts Rīgā, pārējo divu centru atrašanās vieta tiks nolemta vēlāk. Lēmuma pieņemšanā par mazo un vidējo uzņēmumu izveidošanu un attīstību vietējo pašvaldību atbalsts būs viens no galvenajiem kritērijiem.

Viens no projekta virzieniem ir konsultāciju sniegšana visos mazo un vidējo uzņēmumu attīstības politikas aspektos, piemēram, uzņēmumu reģistrācija, nodokļu politika u.c., kā arī organizatoriski jautājumi – palīdzība telpu atrašanā, produkcijas un pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanā, lai sasniegtu atbilstību starptautiskajiem standartiem.

Koncerni

Līdzās maziem un vidējiem uzņēmumiem, kam koalīcija veltīs īpašu uzmanību, tiks veidoti arī spēcīgi starptautiskā līmenī konkurētspējīgi koncerni. To veidošana paredzama, realizējot sekojošus principus:

- (i) vertikālās integrācijas princips. Finanšu industriālās grupas veidojamas būtiski pastiprinot to iekšējo tehnoloģisko un ražošanas noslēgtību. Vertikāla integrācija būtu attīstāma visā Baltijā, uzskatot to par vienotu industriālo reģionu. Tādēļ nepieciešama vienotas Baltijas industriālās attīstības programmas izstrāde;
- (ii) starptautiskās kooperācijas princips. Energo un materiālietilpīgas ražotnes pakāpeniski ir

jāpārvieto uz citām teritorijām – tuvāk pie attiecīgo izejvielu avotiem, tai pat laikā saglabājot šīs ražotnes koncernu sastāvā neatkarīgi no to teritoriālā izvietojuma;

(iii) koncerni funkcionē uz akciju kapitāla pamatiem, kas veidojas, komercializējot un privatizējot uzņēmumus;

(iv) valsts tuvāko 5–7 gadu laikā (līdz uzņēmumu privatizācijas pabeigšanai) spēlē vadošo lomu industriālajā politikā vispār, t.sk. koncernu izveidošanā. Tas tiek darīts nevis ar administratīvām metodēm, bet finanšu instrumentiem (finanšu fondiem), kā arī realizējot atbilstošu ārpolitiku, lai nodrošinātu koncernu interešu (kapitāla) aizsardzību citās valstīs.

2. Latvijas lauku attīstība

Uzsverot nešaubīgi lielo mūsu koalīcijas nozīmi, mēs sevišķu vērību veltīsim lauku attīstībai. Te jāpasvītīto panāktā LZS un LC vienošanās, kura ir koalīcijas pamats.

Mēs rūpēsimies par zemnieku dzīves veida saglabāšanu, vienlaikus paplašinot darba izvēles iespējas lauku iedzīvotājiem, kas nevar vai nevēlas darboties lauksaimniecībā. Ir jārada vislabvēlīgākie nosacījumi (nodokļu atvieglojumi, pazeminātas kredītlīkmes) mazā un vidējā biznesa attīstībai laukos, izveidojot plašu produkcijas pārstrādes un tirdzniecības, kā arī agroservisa un sadzīves pakalpojumu uzņēmumu tīklu, tādējādi radot jaunas darba vietas laukos un mazpilsētās. Lielas perspektīvas saistāmas ar tūrisma attīstību.

Latvijas lauksaimniecības attīstības stratēģiskie mērķi ir analogiski Eiropas kopienas valstu mērķiem lauksaimniecībā un tie ir:

1) Latvijas pašapgāde ar galvenajiem lauksaimniecības produktiem. Pašapgāde paredz iedzīvotāju apgādi ar pārtikas produktiem atbilstoši maksāspējīgajam pieprasījumam un par patērētājiem pieņemamām cenām, vienlaicīgi ņemot vērā veselīgas uztura normas un tautas tradīcijas, rūpniecības apgādi ar lauksaimnieciska rakstura izejvielām un valsts rezerves izveidošanu;

2) Lauksaimniecības produkcijas ražotāju ienākumu aizsardzība un lauku kompleksā teritoriālā attīstība, nodrošinot tādu lauku iedzīvotāju dzīves līmeni, kas ļautu saglabāt laukiem raksturīgo dzīves un kultūras vidi, kā arī nodarbinātību;

3) Lauksaimniecības produktivitātes paaugstināšana, ieviešot tehniskā progresu sasniegumus, vienlaicīgi nodrošinot lauksaimniecības racionālu attīstību un ražošanas resursu optimālu izmantošanu, lai lauksaimniecība kļūtu konkurētspējīgāka gan iekšējā, gan ārējā tirgū;

4) Lauksaimniecības produkcijas eksporta attīstība. Latvijas lauksaimnieki varēs iziet starptautiskajā tirgū ar lētu (cenas zemākas par pasaules tirgus cenām) produkciju, kā arī meklējot vēl neaizpildītas vietas pasaulē vai ražojot jaunus, netradicionālus produkcijas veidus, piemēram, ekoloģiski tīru produkciju;

5) Iekšējā tirgus aizsardzība no ārvalstu produkcijas, kuras eksports tiek subsidēts un realizācijas cenas ir zemākas par pasaules tirgus cenām, lai neļautu nevienlīdzīgai konkurencei sagraut Latvijas lauksaimniecību;

6) Lauksaimniecības produkcijas ražošanas valstiskā regulēšana, lai nepieļautu lauksaimniecības ražojumu pārprodukciju salīdzinājumā ar iekšējā tirgus pieprasījumu un eksporta iespējām;

7) Lauksaimniecības produkcijas realizācijas tirgu stabilizācija.

Nepieciešams mainīt pašreizējo cenu politiku lauksaimniecībā, pieļaujot pārejas (krīzes) periodā mērķtiecīgu un diferencētu lauksaimniecības produkcijas ražotāju subsidēšanu, pamatojoties uz perspektīvām lauksaimniecības produkcijas ražošanas, pārstrādes un realizācijas mērķprogrammām. Taču ražotāju subsidēšana pieļaujama tikai ar mērķi, lai atbalstītu lauksaimniecības produkcijas ražošanu, kuras cenas nav augstākas par pasaules tirgus cenām, lai nestimulētu neefektīvu ražošanu.

Ņemot vērā to, ka lauksaimnieku subsidēšana ir saistīta ar nacionālā ienākuma pārdalīšanu no citām nozarēm par labu lauksaimniecībai, kā arī budžeta ierobežotās iespējas, sabiedriskās saskaņas panākšanai starp lauksaimniecības produkcijas ražotājiem, pārstrādi un tirdzniecību, patērētājiem un valdību nepieciešams izveidot speciālu institūciju – Lauksaimniecības ienākumu regulēšanas komisiju, kā arī pieņemt likumu "Par lauksaimniecības ienākumiem". Šādai institūcijai jābūt pārstāvētai visas tautsaimniecības sociāli ekonomiskās stabilitātes padomē, lai varētu saskaņot lauksaimniecības nozares intereses ar visas tautsaimniecības interesēm.

Lai tiktu atrisināta ieilgusī parādu problēma, LC un LZS vienojušās par sekojošiem neatliekamiem pasākumiem:

- 1) turpināma pārstrādes uzņēmumu privatizācija;
- 2) nododot vai pārdodot pārstrādes uzņēmumus lauksaimniecības produkcijas ražotāju kooperācijām, veicama šo uzņēmumu atveseļošana;
- 3) veidojamas lauksaimniecības produkcijas ražotāju kooperāciju eksporta firmas;
- 4) realizējama tāda ekonomiskā un ārpolitika, kas veicinātu eksporta kvotu saņemšanu Eirokopiēnā, citās pasaules valstīs, kā arī stimulētu lauksaimniecības un pārtikas produktu eksportu uz NVS valstīm.

Bez tam valsts garantē noteikta apjoma graudu iepirkumu valstis rezervēs par garantētu apmaksu atkarībā no budžeta iespējām.

LZS un LC vienojušies par sekojošu valsts atbalsta politiku lauksaimniecībai:

- 1) ievedmuitu, kā arī ievedkvotu noteikšana tiem lauksaimniecības produktiem, kurus Latvijā var saražot vai ražošanu ekonomiski izdevīgi attīstīt no starptautiskās specializācijas vai arī lauku sociālās attīstības viedokļa. Ievedmuitas tarifu likmēm jānodrošina vietējās lauksaimniecības produkcijas un uz lauksaimniecības izejvielām balstītās lauksaimniecības produkcijas konkurētspēju, ņemot vērā lauksaimniecības produkcijas pašizmaksu veidojošos objektīvos faktoros agrārās reformas procesā;
- 2) brīvās tirdzniecības līgumiem starp Latviju un ārvalstīm jāparedz atsevišķi nosacījumi lauksaimniecības sfērā;
- 3) humānās palīdzības lauksaimniecības produkciju jārealizē par cenām, kas nodrošinātu vietējās produkcijas konkurētspēju iekšējā tirgū un tā jāpieņem tikai gadījumos, ja pieprasījums pārsniedz piedāvājumu.

Labības un lopkopības produkcijas ražošanas jautājumos LZS un LC vienojušies:

- 1) nodrošināt 1993.gada 18.maija Latvijas Republikas likuma "Par Latvijas labības tirgu un valsts labības rezervi" darbību;
- 2) noteikt piena produkcijai subsīdijas, lai nepieļautu produktīvā un veselā ganāmpulka izkaušanu, atkarībā no budžeta iespējām;
- 3) ierobežot iekšējā un ārējā tirgus apstākļos nosakāmā ražošanas kvotas un attiecīgā valsts programmas lauksaimniecības struktūrpolitikas nomaiņai.

Eksportpolitikā koalīcijas līgums paredz, ka:

- 1) jānodibina eksporta importa banka, kas veiktu eksporta un importa kreditēšanu uz atvieglotiem noteikumiem, piešķirtu eksporta prēmijas, kā arī dotu garantijas;
- 2) eksporta importa bankai jābūt instrumentam valdības eksporta veicināšanas programmas īstenošanā, kurā jāparedz īpaša sadaļa lauksaimniecības un pārtikas produkcijas eksportam;
- 3) var noteikt eksporta dotācijas atsevišķiem lauksaimniecības produkcijas veidiem.

Kredītpolitikā koalīcijas partneri uzsver to, ka jāpaplašina īstermiņa un vidējā termiņa periodā kredītu apjoms lauksaimniecībā un pārtikas produkcijas pārstrādes uzņēmumiem uz pieņemamām procentu likmēm (ne vairāk par 15–17 % gadā) izmantojot ārvalstu kredītus. Vispārējos ārvalstu kredītus jāsadala, ņemot vērā lauku īpatsvaru nacionālajā kopproduktā.

Ilgtermiņa periodā attīstāma hipotekārā sistēma, sakārtojot attiecīgo likumdošanu, kā arī veidojot nekustamā īpašuma (arī zemes) tirgu.

Sevišķa nozīme lauku vides attīstībā ir darba izvēles iespēju paplašināšanai lauku un mazpilsētu iedzīvotājiem. Piejūras un iekšzemes ūdeņu apkaimē īpaša uzmanība jāpievērš zvejniecībai.

Šajā nolūkā laukos pakāpeniski tiks izveidota un uzturēta stabila sociālā infrastruktūra: ceļi, sakaru sistēmas, transports, skolas, medicīniskā aprūpe, kultūras iestādes.

Jāuzsver, ka lauku attīstība nav atraujama un pretstatāma visas Latvijas attīstībai. Mēs uzskatām, ka Latvijas laukiem ir īpaša nozīme Latvijas dzīvē, jo lauki nav tikai Latvijas maizes klēts, bet pirmām kārtām tautas garīgā spēka un tradīciju avots. Par lauku attīstības pamatu jākļūst stiprām dažāda lieluma un specializācijas zemnieku saimniecībām.

3. Enerģētikas attīstība

Latvijai nākotnē jāatsakās no Austrumu monopola energoresursu piegādē un jāsamazina energoresursu patēriņš pašā Latvijā. Tuvāko gadu mērķis ir nodrošināt līdzsvarotas piegādes no dažādiem avotiem gan Austrumos, gan Rietumos un samazināt Latvijā patērēto enerģiju, panākot enerģijas taupīšanu, ieviešot efektīvākas saimniekošanas metodes un jaunas tehnoloģijas ar mazu energoietilpību. Spēcīgs līdzeklis taupības un efektīvas saimniekošanas veicināšanai ir energoresursu pasaules cenu saglabāšana. Sākumposmā investīcijas jāizmanto

tieši efektīvākai saimniekošanai un uz taupības pasākumiem, nevis jaunu spēkstaciju celšanai.

Līdztekus minētajām metodēm tuvāko gadu desmitu stratēģiskais mērķis būtu arī pašā Latvijā ražot vairāk enerģijas, izmantojot jaunas videi labvēlīgas tehnoloģijas (mazās hidroelektrostacijas, biomasas, vēja ģeneratori utt.).

4. Komunikāciju, transporta un finanšu sistēmas attīstība

Uzskatām, ka nepieciešama speciāla mērķprogramma komunikāciju sistēmas attīstībai, atvēlot tās realizācijai daļu no Pasaules bankas un citu starptautisko institūciju piešķirtajiem līdzekļiem.

Paredzams attīstīt gaisa, jūras un virszemes (auto un dzelzceļa) transporta tīklu, pārdomātu stratēģiju visa transporta tīkla kompleksai attīstībai.

Šajā kompleksā ir jāietver ne tikai transporta līdzekļi, ceļi, gaisa un jūras līnijas, bet arī muitas procedūras un dokumentācija, iekraušanas un izkraušanas pakalpojumi, noliktavu sistēma, apdrošināšana un finansiālie pakalpojumi, pievienošanās starptautiskām konvencijām u.tml.

C. Naudas un finanšu politika

1. Monetārā politika

Monetārās politikas īstenošanā Ministru kabinets sadarbojas ar Latvijas Banku, lai nodrošinātu:

- augstus un stabilus nacionālā kopprodukta pieauguma tempus;
- stabilas cenas preču un pakalpojumu tirgū, kā arī kredītu procentu stabilitāti naudas tirgū;
- līdz 1995. gadam stabilizēt inflāciju no 2 līdz 3 procentiem mēnesī, bet līdz 2000. gadam – 7 līdz 10 procenti gadā;
- stabilu Latvijas valūtas kursu;
- zemu bezdarba līmeni;
- finanšu sistēmas stabilitāti kopumā;
- regulētu naudas piedāvājumu naudas tirgū;
- regulētu banku procentu likmes, tādējādi izlīdzinot īstermiņa konjunktūras svārstības ekonomikā.

2. Fiskālā (nodokļu) politika

Galvenais fiskālās politikas mērķis tuvākajā laikā ir stimulēt uzkrājumu (noguldījumu) veidošanos Latvijas tautsaimniecībā, lai tos varētu izmantot par iekšzemes investīciju avotu ekonomikas attīstībai, tādējādi samazinot valsts atkarību no ārvalstu investīcijām.

Kopumā paredzams Latvijas nodokļu struktūru pakāpeniski tuvināt industriāli attīstīto valstu nodokļu struktūrai.

Lai sasniegtu šo mērķi, nepieciešams pakāpeniski izmainīt nodokļu struktūru, vairāk apliekot

ar nodokļiem patēriņu, mazāk – ienākumus. Tas nozīmē, ka turpmāk lielāku nozīmi iegūs netiešie nodokļi (jaunradītās vērtības nodoklis, akcīze), bet tiešie nodokļi samazināsies, it sevišķi ienākumu (peļņas) nodoklis no uzņēmējdarbības.

Īpaša uzmanība fiskālās sistēmas reformā pievēršama pilnīgai pārejai no apgrozījuma nodokļa uz jaunradītās vērtības nodokli.

Lietderīgi ir aplikēt ar paaugstinātiem nodokļiem preces, kas nelabvēlīgi ietekmē cilvēku veselību vai vidi. Tādēļ paredzams aplikēt ar paaugstinātiem nodokļiem alkoholu, tabakas izstrādājumus, degvielu u.c. Pilnveidojoties nodokļu administrēšanas sistēmai, padziļināsies arī nodokļu diferenciācija, to selektīvas noteikšanas iespējas. Piemēram, lielāki nodokļi piemērojami luksusa precēm – dārglietām, prestiža automobiļiem u.c.

Atbalstāma arī iekšzemes un importa preču vienlīdzīga aplikšana ar nodokļiem, kas ir viens no fiskālās politikas pamatprincipiem.

Paredzams ieviest sociālo apdrošināšanu, tai skaitā vecuma (pensiju), veselības aizsardzības un bezdarba apdrošināšanu.

Kopumā vissvarīgākā nozīme piešķirama principam, ka nodokļu sistēmai jābūt saprotamai un stabilai ilgākā laika posmā, lai uzņēmēji varētu pieņemt ilgtermiņa lēmumus.

D. Ārējās tirdzniecības un eksporta politika

Nemot vērā ārējās tirdzniecības lomu mūsu valsts dzīvē, tirdzniecības veicināšanas un noregulēšanas pamatā jāliek eksporta veicināšanas programma, kuras mērķis būtu veidot optimālas eksporta un importa proporcijas un sakārtot ekonomiskās attiecības atbilstoši valsts līmenī noteiktajām prioritātēm. Ārējās tirdzniecības politikas pilnveidošanas mērķis ir ārējai tirdzniecībai labvēlīgas ekonomiskās vides veidošana, panākot vislielākās labvēlības statusu un noslēdzot brīvās tirdzniecības līgumus ar to reģionu valstīm, kur Latvija ir vitāli ieinteresēta attīstīt ekonomiskos sakarus. Veicama pasaules reģionu konjunktūras un noieta tirgus izpēte, nosakāmas prioritātes ārējā tirdzniecībā, jāpieņem lēmumi par tirdzniecības pārstāvniecību atvēršanu un tirdzniecības atašeju iecelšanu.

1. Ekonomiskie un tiesiskie nosacījumi

Ekonomiskajā politikā jāatspoguļojas arī Latvijas centieniem iziet pasaulē, izmantojot savu ģeogrāfisko stāvokli un vēsturisko pieredzi sakaros ar Austrumu reģioniem. Tātad nepietiek tikai deklarēt, ka Latvijai jāattīsta ostas, transporta sistēmas un vairumtirdzniecības tīkls, kas orientēts uz starpniecības un tranzīta funkciju veikšanu starp Rietumiem un Austrumiem. Tam jāraida arī atbilstoši ekonomiskie un tiesiskie nosacījumi, tādi kā:

- 1) investīciju stimulēšana ostu, transporta un noliktavu saimniecībā;
- 2) maksimāli labvēlīgs tranzīta, reeksporta un konsignācijas režīms;
- 3) starpniecības veicināšana.

Eksporta un importa tiesiskā sakārtošanā svarīgākais ir:

- 1) pieņemt jaunus likumus un normatīvos dokumentus atbilstoši prasībām, ko izvirza

starptautiskās organizācijas un nolīgumi (tai skaitā GATT), kam Latvija vēlas pievienoties, un atbilstoši tam koriģēt jau pieņemtos Latvijas tiesiskos aktus;

- 2) regulēt ar likumu kapitāla izvešanu no Latvijas un operācijas ar valūtu un dārgmetāliem;
- 3) dot valdības garantijas ārzemju investīcijām privātajā sektorā, apdrošināt ārzemju kapitālu;
- 4) radīt iespēju iegūt zemi īpašumā tiem ārzemju uzņēmējiem, kas izdara lielus ieguldījumus prioritārajās nozarēs;
- 5) pilnveidot muitas procedūras, lai tās būtu ērti veicamas.

Stimulu radikālai eksporta palielināšanai un ārzemju investīciju piesaistīšanai var dot tikai valstī pieņemta, vispāratzīta, parlamenta un valdības atbalstīta valsts programma eksporta un investīciju veicināšanai. Tai jāparedz eksporta veicināšanu ar nodokļu atvieglojumiem, netiešo nodokļu un ievadmuitas atmaksāšanu produkcijas ražošanai eksportam par brīvi konvertējamo valūtu. Uzņēmējiem, kas saņēmuši kredītus eksporta produkcijas ražošanas attīstībai, jāparedz sevišķi atvieglojumi – līdz pat pilnīgai atbrīvošanai no atsevišķiem nodokļiem uz noteiktu laiku. Šādu atvieglojumu piešķiršana prasa samazināt budžeta ieņēmumu daļu, lai veicinātu investīcijas eksporta attīstīšanai.

Līdztekus kredīta atvieglojumu piešķiršanai uzņēmējiem, kas paplašina eksporta produkcijas ražošanu, jāparedz panākt, ka vismaz puse no Latvijas eksporta tiktu kreditēta ar valsts starpniecību. Šai nolūkā pēc attīstīto valstu parauga veidojama jau minētā Eksporta importa banka, kas konkursa kārtībā izsniegtu eksportētājiem kredītus ar atvieglotiem noteikumiem. Finansēšanas galvenie avoti sākuma posmā ir starptautisko finansu institūciju piešķirtie kredīti.

Uzņēmējiem, kas saņēmuši kredītus eksporta produkcijas ražošanai, piemērojami šādi atvieglojumi:

- 1) analogi atvieglojumi kā uzņēmējsabiedrībām ar ārvalstu ieguldījumiem;
- 2) atliktais nodokļa maksājums;
- 3) paātrinātā amortizācija.

2. Muitas politika

Muitas tarifiem jāpilda nevis fiskālās, bet gan iekšējā tirgus aizsardzības un regulēšanas funkcijas. Tālab:

- 1) jārada ekonomiski pamatota muitas tarifu sistēma, kas balstās uz valūtu kursu attiecību, cenu samēru, importa un eksporta operāciju apjomu, valsts noteiktām prioritātēm;
- 2) muitas tarifi iekasējami vietējā valūtā;
- 3) tarifi par reeksportu ir jāatmaksā.

3. Brīvās ekonomiskās zonas

No visiem brīvo ekonomisko zonu veidiem Latvijai piemērotākās ir:

- 1) brīvās tirdzniecības zonas (brīvās ostu zonas);
- 2) funkcionālās zonas tehnoloģisko parku veidošanai jaunu progresīvu tehnoloģiju apgūšanai un ieviešanai;
- 3) brīvās tūrisma zonas, kurās tūristiem ar atvieglotiem noteikumiem tiek sniegti dažādi pakalpojumi.

E. Realizācijas mehānisms

1. Nacionālās programmas

Ekonomiskā politika realizējama, izstrādājot un pakāpeniski realizējot sekojošas nacionālās programmas, kuras nosacīti iedalāmas divos pamatblokos:

1) strukturālo reformu programma:

- (i) privatizācijas programma;
- (ii) investīciju programma;
- (iii) eksporta veicināšanas programma;
- (iv) sociālās sistēmas attīstības programma;
- (v) valsts pārvaldes reformu programma;
- (vi) nozaru (rūpniecības, lauksaimniecības, transporta u.c.) attīstības programmas;
- (vii) reģionālās programmas;
- (viii) brīvo ekonomisko zonu attīstības programma;

2) finanšu sistēmas reforma un attīstība:

- (i) makroekonomiskās stabilizācijas programma (monetārā, fiskālā (nodokļi un budžets), maksājumu bilances un ienākumu regulēšanas) programma;
- (ii) finanšu tirgus attīstības programma;
- (iii) banku un biržu sistēmas attīstības programma;
- (iv) ārvalstu kredītu programma;
- (v) muitas un finanšu inspekcijas attīstības programma;
- (vi) valsts īpašuma pārvaldīšanas programma.

Lai nodrošinātu konsekventu ekonomisko reformu īstenošanu saskaņā ar augstāk minētajām nacionālajām programmām, nepieciešams adekvāts to realizācijas mehānisms. Tādēļ valdība paredz izveidot sekojošas jaunas vai pārveidot jau pastāvošās institūcijas.

2. Ekonomisko institūciju reformas

1) Ekonomiskās attīstības padome. Ekonomiskās attīstības padome iecerēta kā galvenais nacionālo programmu izstrādāšanas un to realizācijas organizators un koordinators. Tādēļ šīs padomes vadību paredzēts uzticēt vienam no Ministru kabineta biedriem. Padomes sastāvā iekļausies arī finanšu ministrs, lauksaimniecības ministrs, ārējās tirdzniecības valsts ministrs,

satiksmes ministrs, enerģētikas valsts ministrs, atsevišķi privātuzņēmēji un aģentūru vadītāji kā arī Latvijas Bankas prezidents.

2) Privatizācijas aģentūra. Ar Privatizācijas aģentūras izveidošanu saistīta principiāli jauna pieeja valsts īpašuma, galvenokārt valsts uzņēmumu privatizācijā. Privatizācijas aģentūras izveidošana nozīmē visu spēku, līdzekļu un profesionālo kadru koncentrāciju vienā institūcijā, lai nodrošinātu vienotu pieeju privatizācijas procesam. Privatizācijas aģentūras galvenais uzdevums būs pārņemt savā pakļautībā privatizējamus valsts uzņēmumus, ja nepieciešams, daļu no tiem likvidēt, pārējos pārstrukturizēt, piemēram, sadalīt vairākos uzņēmumos un privatizēt. Lai īstenotu šādu privatizācijas modeli būs nepieciešamas atsevišķas izmaiņas likumdošanā, kas neizmainīs privatizācijas būtību, bet nodrošinās tās labāku organizāciju.

3) Valsts īpašuma fonds. Valsts īpašuma fonda izveidošanas nepieciešamība izriet no diviem galvenajiem faktoriem:

(i) privatizācijas fonds nespēs uzreiz pārņemt visus privatizējamus valsts uzņēmumus. Līdz to nodošanas privatizācijas fondam jāpārtrauc šo uzņēmumu īpašums, kas pieder valstij;

(ii) arī pēc privatizācijas procesa pabeigšanas valsts īpašumā paliks virkne uzņēmumu un citu īpašuma objektu, kurus nepieciešams pārraudzīt. Valsts īpašuma objektu (uzņēmumu) nodošanai fonda pārziņā nav nekāda sakara ar agrāko gadu praksi, kad uzņēmumi tika pakļauti tam vai citam resoram. Valsts īpašuma fonds neiejauksies uzņēmuma operatīvajā pārvaldē, bet gan raudzīsies, lai valsts kapitāls vai tā daļa šajā uzņēmumā tiktu saglabāti un izmantoti saskaņā ar pastāvošo likumdošanu.

4) Attīstības aģentūra. Viena no galvenajām valsts saimniecības attīstības problēmām ir perspektīvu uzņēmumu veidošana. Tādēļ aģentūras uzdevums būs piedalīties privātuzņēmumu dibināšanā un to attīstībā ar riska kapitālu (venčurkapitālu). Aģentūras ieguldījums uzņēmumos varētu sastāvēt arī no modernām tehnoloģiskām iekārtām un intelektuālā kapitāla. Attīstības aģentūras uzdevumi būs arī ārvalstu investīciju piesaistīšana, eksporta veicināšana sabalansētas reģionālās attīstības un Latvijas uzņēmumu, it sevišķi mazo privāto attīstības nodrošināšana, brīvo ekonomisko zonu veidošana u.c.;

5) Valsts ieņēmumu pārvalde (arī finansu policija). Kā zināms, viena no smagākajām problēmām Latvijas saimniecībā ir nodokļu ievākšana. Ja netiks veikti kardināli pasākumi, vēl šogad valdībai draud liels budžeta deficīts. Tādēļ valdība paredz izveidot jaunu institūciju – Valsts ieņēmumu pārvaldi uz pašreizējās Finanšu inspekcijas un Muitas departamenta bāzes, iekļaujot šajā pārvaldē arī Finanšu policiju;

6) Citas institūcijas:

(i) Latvijas ekonomikā liela nozīme ir importam un eksportam. Tādēļ jau tuvākajā laikā paredzams izveidot Eksporta importa banku, kas nodrošinātu importa un eksporta kreditēšanu, kā arī garantiju izsniegšanu;

(ii) lai risinātu pašreizējo uzņēmumu parādu problēmu, paredzams izveidot īpašu Parādu banku, kas veiks uzņēmumu parādu diskontu parādu tirgū, tādējādi palīdzot uzlabot uzņēmumu finansiālo stāvokli;

(iii) tiks turpinātas vēl iepriekšējās valdības aktivitātes, nostiprinot Latvijas investīciju banku kā institūciju, kas, finansējot ekonomiski efektīgus projektus, nodrošina ne tikai privātā biznesa attīstību, bet rada priekšnosacījumus jaunu darba vietu veidošanai;

(iv) īpaša uzmanība tiks veltīta lauksaimniecības finansēšanas kompānijas izveidošanai, izmantojot Pasaules bankas ilgtermiņa kredītu, lai nodrošinātu Latvijas zemnieku

saimniecības, kā arī pārtikas pārstrādes uzņēmumus ar kredītiem uz pieņemamiem procentiem;

(v) sakarā ar sociālās nodrošināšanas sistēmas reformu, kuru iecerējusi valdība, tiks atbalstīta pensiju fondu veidošana, kas nodrošinās ne tikai līdzekļu uzkrāšanu pensiju izmaksām pensionāriem, bet būs arī kredītu un investīciju avots tautsaimniecības attīstībai;

(vi) tiks izveidota pasaules standartiem atbilstoša Fondu biržu un vērtspapīru tirgus, radot iespēju visiem Latvijas iedzīvotājiem kļūt par vērtspapīru turētājiem un, tāpat, kapitāla īpašniekiem, pat ja tiem nepieder konkrēti īpašuma objekti.

Ekonomiskās politikas realizācija nedrīkst pasliktināt ekoloģisko situāciju.

Mēs uzskatām, ka cilvēkiem ir tiesības dzīvot kvalitatīvā, ekoloģiski līdzsvarotā vidē un tādēļ atbilstoši mūsu programmās veiksīm visu iespējamo, lai veicinātu zaļo domāšanu un rīcību ekoloģiskās situācijas uzlabošanai.

II. Valsts pārvaldes reforma

Lai nodrošinātu efektīvu valsts pārvaldi, ar minimāliem valsts budžeta līdzekļiem panākot iespējami labu rezultātu, radot pamatu ekonomisko un sociālo reformu veikšanai, nepieciešams reformēt:

- valsts pārvaldes struktūru un darbību;
- ierēdņu atlases, sagatavošanas un atestācijas sistēmu;
- pašvaldības sistēmu;
- teritoriālo iedalījumu.

Valsts pārvaldes struktūru reforma paredz samazināt ministriju skaitu, pakāpeniski, bet pilnībā atdalot no tām administratīvās un pārvaldes funkcijas, atstājot ministriju pārziņā tikai analīzes, stratēģijas un politikas izstrādāšanas un likumdošanas sagatavošanas darbu. Likvidējamās visas struktūras, kas ministrijās nodarbojas ar valsts īpašuma pārvaldīšanu, jo šīs funkcijas tiek nodotas Valsts īpašuma fondam. Nozarēs, kur ir dabīgie monopoli, piemēram, enerģētikā, valstij paliek regulējošā loma. Pirmais solis šai virzienā sperts, pieņemot likumu "Par Ministru kabinetu".

Ministriju politiskā vadība ir ministrs, ministrijas sistēmā strādājošo nozaru Valsts ministri un parlamentārais sekretārs. Valdības vai ministra atkāpšanās gadījumā viņi noliek pilnvaras. Valsts sekretārs ir ministrijas administratīvais vadītājs, atbildīgs par darba organizāciju, personālu. Viņš ir augstākais ierēdnis ministrijā un nodrošina stabilitāti un kontinuitāti pārejas posmā no vienas valdības uz otru. Valsts ministri tiek nozīmēti ministrijās nozarēs, kuras ir prioritāras un politiski nozīmīgas. Tiem Ministru kabinetā ir balsstiesības tikai tajos jautājumos, kas attiecas uz viņu kompetenci.

Lai panāktu *ierēdņu atlases, sagatavošanas un atestācijas sistēmas* kvalitatīvu uzlabojumu un to skaita samazinājumu, pārstrādātā veidā nekavējoties jāatjauno likums par civildienestu. Saskaņā ar atjaunoto likumu, valsts darbinieki, izejot atestāciju, kļūs par civildienesta kandidātiem. Kandidāta periodā, kas 2–3 gadus, katram darbiniekam nāksies iziet speciālu apmācības kursu. Noliekot eksāmenus un saņemot pozitīvu vērtējumu par kandidāta periodu, darbinieks nodos zvērestu un varēs kļūt par ierēdni.

Valdība dibinās Latvijas Administratīvo akadēmiju, kur savu izglītību iegūs jaunie un kvalifikāciju cels pašreizējie Latvijas ierēdņi. Valdība īpaši atbalstīs valstij stratēģisko

profesiju – tautsaimnieku un juristu – kvalificētu sagatavošanu kā Latvijas Universitātē, tā arī ārzemēs un jaundibināmajā Eiropas fakultātē, kura šeit tiks atvērta ar Eiropas kopienas atbalstu.

Mūsu uzdevums ir panākt, lai ierēdņi kalpotu pilsoņu un iedzīvotāju interesēm, vadoties tikai un vienīgi no likuma, nevis pašu izdomātām instrukcijām vai savas gribas.

Lai valsts varētu konkurēt darbaspēka tirgū, iesaistot ierēdniecībā spējīgus cilvēkus, ierēdņu likums paredzēs pieliekamu motivāciju strādāt valsts dienestā: pieklājīgu atalgojumu, veselības apdrošināšanu, valsts ierēdņa sociālo garantiju sistēmu. Tajā pašā laikā būs paredzēti ierobežojumi: piedalīties uzņēmējdarbībā u.tml.

Pašvaldību reformas uzdevums ir precīzi noteikt pašvaldību vietu valsts pārvaldes struktūrā, nodrošināt to darbību atbilstoši Latvijas iedzīvotāju interesēm un Eiropas pašvaldību hartas principiem.

Lai pārveidotu pašvaldību darbu, tiks pārkārtota funkciju sadale starp valsti un pašvaldībām. Sadales pamatā būs šādi principi:

- pilnvaru decentralizācija;
- dažādu līmeņu pašvaldību funkciju precīza nodalīšana;
- valsts un pašvaldību funkciju nodalīšana;
- tiesību un pienākumu līdzsvars;
- atbildība par saviem lēmumiem un to pārsūdzēšanas iespējas.

Īstenojot šos principus, jāpanāk, ka vietējos pakalpojumus sniedz vietējās, nevis centralizētās iestādes. Pienākumi, kurus vietējā pašvaldība nespēj veikt, jādeleģē uz augšu.

Lai līdzsvarotu rajonu, pagastu un pilsētu pašvaldību intereses, tiek strādāts pie reģionālās attīstības programmas. Tā būs pamatā sabalansētas valsts un pašvaldību nodokļu sistēmas izveidošanai un racionālai ieguldījumu izvietojumam. Tā radīs iespēju likvidēt disproporcijas dažādu Latvijas teritoriju attīstībā un nodrošinās vienmērīgu to izaugsmi.

Budžeta veidošanās sistēma nodrošinās likumā noteikto uzdevumu izpildi raugoties, lai pašvaldību nodokļi, valsts nodokļu atskaitījumu procenti, dotāciju un subsīdiu apmēri, kā arī pašvaldību resursu izlīdzināšanas sistēma stimulētu pašvaldību interesi attīstīt vietējo saimniecību.

Administratīvi teritoriālā reforma tiks veikta laikā no 1993. līdz 1996. gadam, dodot iespēju pašvaldībām brīvprātīgi apvienoties un vadoties no šādiem apsvērumiem:

- reformai jānodrošina pārvaldes decentralizācija un pašvaldību finanšu sistēmas efektīva darbība;
- pašvaldības teritorijai ir jānodrošina vietējo budžetu ienākumu lielākā daļa;
- pārvaldāmajai teritorijai ir jābūt tik lielai, lai katrs pakalpojumu veids, ko var sniegt pašvaldības vai valsts institūcija, nonāktu līdz cilvēkam iespējami ātrākā laikā;
- reformas gaitā jānodrošina informācijas pieejamība un teritoriālo izmaiņu apspriešana

pašvaldībās.

Pašvaldību darbiniekiem un deputātiem regulāri ir jāpapildina savas zināšanas. Šim nolūkam tiks attīstīta un nostiprināta pašvaldību mācību sistēma.

Nākošās pašvaldību vēlēšanas tiks saistītas ar pašvaldību reformas realizāciju, tai skaitā ievērojami samazinot deputātu skaitu, un tās notiks ne vēlāk kā 1994. gada pavasarī.

Lai realizētu minēto reformu, tiek izveidota Valsts reformu ministrija. Tās uzdevums veikt valsts un administratīvo struktūru reformu visos līmeņos. Reformas rezultātā Latvijas pārvaldes struktūras būs līdzīga Eiropas demokrātisko valstu pārvaldes struktūrām. Jaunā sistēma kalpos arī korupcijas būtiskai samazināšanai.

Valsts reformu ministrs ir politiski atbildīgs par:

- valdības struktūras un administratīvo reformu;
- vienotas ierēdniecības ieviešanu;
- ierēdņu kvalifikācijas nodrošināšanu;
- pašvaldību reformu;
- pretkorupcijas programmas vadību.

Valsts reformu ministrs, kā Ministru prezidenta biedrs, vadīs reformu procesu, viņam būs tiesības atsevišķu ministriju reformu plānus saskaņot ar kopējo reformu koncepciju, lai pārvaldes struktūra valstī būtu veidota pēc vienotiem principiem.

III. Tiesiskā reforma

Tiesiskās reformas mērķis ir panākt to, lai Latvija atkal kļūtu par tiesisku valsti.

Tikai tiesiskā valstī katrs Latvijas pilsonis un iedzīvotājs varēs realizēt sevi kā pilnvērtīgu tiesību subjektu, kurš vairs nav atkarīgs no iestāžu patvaļas.

Tādēļ mums jāpieliek visas pūles, lai Latvija varētu izrauties no padomju politisko un tiesisko tradīciju purva. Mums, tāpat kā jebkurā citā valstī, ir jāveido savas nacionālās tiesības, bet tam ir jābalstās uz modernajiem Rietumeiropas tiesību principiem. Mūsu, Latvijas tiesībām, tāpat kā mūsu domāšanai un rīcībai, jābūt savienojamām ar Rietumeiropas tiesībām, domāšanu un rīcību.

Šī pāriešana no padomju politiskās un tiesiskās kultūras zonas uz Rietumeiropas politiskās un tiesiskās kultūras zonu ir ilgstošs process, jo tam jānoenkurojas ne tikai juristu, bet gan visas tautas apziņā.

Mēs apzināmies, ka tiesisku valsti iespējams radīt tikai tad, ja valsts to uzskata par ļoti augstu prioritāti. Tādēļ mēs deklarējam, ka tiesiskās valsts sistēmas ieviešana blakus ekonomikas un valsts uzbūves reformai un cieša saistība ar tām ir viens no trim mūsu reformu virzieniem, kas atspoguļojas arī apstākļi, ka tieslietu ministram, tāpat kā ekonomikas un valsts reformas ministram šajā valdībā ir piešķirts Ministru prezidenta biedra statuss.

Tiesisko reformu virziena augsta prioritāte valdības politikā nevar aprobežoties ar deklaratīviem soļiem vien. Tai jāatspoguļojas arī valsts budžetā. Tieslietu ministrijas un visas tiesu sistēmas, prokuratūras un valsts kontroles efektīvas darbības, juristu un ierēdņu

apmācības un kvalificēšanas nodrošināšanai valdība meklēs nepieciešamos līdzekļus. Tas attiecas, kā uz algām, tā uz telpu un tehniskās aparatūras nodrošinājumu. Saeima var pieņemt vislabākos likumus, taču, ja tie valsts darbinieku un visas tiesu sistēmas zemas kvalitātes un pašreizējā katastrofālā telpu un tehniskā nodrošinājuma trūkuma dēļ netiek efektīvi realizēti, tad visa mūsu valsts kopumā zaudē daudz vairāk līdzekļu nekā ieguldot valsts darbinieku kvalitatīvas darbības nodrošināšanā.

Tiesiskā reformā valdība saredz šādas prioritātes:

- Satversmes tiesas izveidošana;
- valsts kontroles un prokuratūras nostiprināšana;
- civilprocesa un administratīvā procesa izstrādāšana.

Īpaša ar visu tiesisko reformu saistīta prioritāte ir cilvēka un pilsoņa konstitucionālo tiesību nostiprināšana.

Mēs uzskatām, ka nav pieļaujamas atsevišķu spēkā esošo likumu pretrunas ar LR Satversmi. Lai šīs pretrunas novērstu un izslēgtu turpmākās pretrunas. Mēs iestājamies par neatliekamu Satversmes tiesas izveidošanu. Satversmes tiesas izveidošana ļaus pārvarēt pašlaik valdošo tiesisko nihilismu un likumu atklātu nepildīšanu.

Patreizējais likums par valsts kontroli ir pretrunā ar LR Satversmi. Lai izveidotu Valsts kontroli atbilstoši Satversmē paredzētajiem principiem. Mēs iestājamies par valsts kontroles likuma atjaunošanu. Šis likums ļaus pastiprināt valsts īpašuma, lai kur arī tas atrastos, kontroli un valsts izdevumu taupīgu un lietderīgu izlietošanu.

Tā kā pašreizējās tiesībsargāšanas iestādes nespēj pilnībā tikt galā ar saviem pienākumiem arī likumdošanas nepilnību dēļ, uzskatām par nepieciešamu pieņemt mūsdienu prasībām atbilstošu likumu par prokuratūru un likumu par operatīvo darbu. Šie likumi pastiprinās valsts interešu un likumības aizsardzību, kā arī dos iespēju efektīvāk cīnīties ar augošo noziedzību.

Steidzami izstrādājams atjaunotajam Civillikumam un tiesu iekārtai atbilstošs civilprocesa likums.

Lai ar likumu noteiktu, kādā veidā jebkura iestāde un jebkurš ierēdnis pieņem lēmumus un izdod indivīdam saistošus aktus, nepieciešams administratīvā procesa likums. Šai likumā būs noteikts, kā katrs indivīds var pārsūdzēt tiesā valsts un pašvaldības iestāžu un amatpersonu lēmumus, kā arī kārtība, kā indivīdam saņemt atlīdzību, ja valsts vai pašvaldības iestāžu pretlikumīgās darbības rezultātā indivīdam nodarīti materiālie vai morālie zaudējumi.

Vienlaikus ar šo likumu pieņemšanu mēs panāksim pašreizējā tiesisko normu haosa izbeigšanu, izveidojot to stingru hierarhiju, atceļot visas okupācijas perioda tiesiskās normas, izņemot tās, bez kurām tehniski nevar iztikt (normas par standartiem u.tml.) un kuras tiek fiksētas speciālā sarakstā. Tās būs spēkā ne ilgāk kā līdz 6. Saeimas ievēlēšanai, bet var tikt nomainītas arī ātrāk.

Cilvēka un pilsoņa konstitucionālo tiesību nostiprināšanas jomā jāpieņem pilsonības likums. Mēs redzam Latviju kā nacionālu vienkopienas valsti un kultūrautonomijas tiesībām tradicionālajām minoritātēm. Tā pamatuzdevums ir garantēt latviešu tautai drošību un neierobežotas attīstības iespējas. Bez tam šis likums pavērs Latvijai kā demokrātiskai valstij

plašāku ceļu uz starptautiskajām politiskajām un ekonomiskajām organizācijām.

Latvijas Pilsonības likuma saturs jāveido atbilstoši pamatprincipiem, kas formulēti LC un LZS programmās.

Pilsonības likuma pamatuzdevums ir latviešu tautas drošības un neierobežotas attīstības iespējas garantijas.

Mēs uzskatām, ka Saeimai pēc pilsonības likuma pieņemšanas jāuzsāk latviešu nācijas interesēm atbilstošs nepilsoņu naturalizācijas process. Līdztekus tam jārada reāla iespēja brīvprātīgai repatriācijai uz etnisko dzimteni tām personām, kuras nav Latvijas Republikas pilsoņi. Šo pamatmērķu īstenošanai aicināta kalpot likumdošana pilsonības, kultūrautonomijas, izglītības un ticības brīvības jomās.

Mēs atrisināsim jautājumu par to personu pilsonību, kuras ierodas Latvijā sakarā ar valsts realizēto repatriācijas programmu.

Latviešu bīstamais mazais īpatsvars Latvijā, nelabvēlīgā vecuma un dzimuma struktūra, mazā dzimstība, lielais šķirto laulību un nelabvēlīgo ģimeņu skaits spiež domāt par vispusīgu un tālejošu demogrāfisko politiku latviešu tautas nākotnes nodrošināšanai.

Latvijas iedzīvotājiem, kuri nav Latvijas Republikas pilsoņi, tiks garantētas visas starptautiskajos aktos ("ANO konvencija par apatrida statusu" un "ANO konvencija par to iedzīvotāju tiesībām, kuri nav savas mītnes zemes pilsoņi") garantētās tiesības.

Mēs atbalstīsim mazākumtautību, kultūrautonomiju, nodrošinot:

- tiesības veidot nacionālās kultūras biedrības;
- tiesības brīvi piekopt nacionālās tradīcijas un paražas;
- tiesības izdot un izplatīt presi un literatūru dzimtajā valodā;
- tiesības veidot un uzturēt mazākumtautību mācību iestādes;
- tiesības uzturēt sakarus ar etnisko dzimteni.

Mēs uzskatām, ka Latvijas Republikas pilsoņa piederība pie mazākumtautības nevar būt par iemeslu jebkādiem politisko un sociālo tiesību ierobežojumiem.

Pēc tam, kad būs pieņemts Pilsonības likums, Saeimai kritiski jāpārskata 1991.gada 10.decembra LR Konstitucionālais likums "Cilvēka un pilsoņa tiesības un pienākumi". Ir jānovērš nepilnības šajā likumā un jāpieņem tas jaunā, uzlabotā redakcijā. Tam būs liela politiska un juridiska nozīme:

1) politiskajā aspektā šis likums vēlreiz pierādīs visai pasaulei, ka Latvija respektē ne tikai savas valsts pilsoņu, bet arī visu pārējo mūsu valstī dzīvojošo cilvēku starptautiski atzītās tiesības;

2) tiesiskajā aspektā šim likumam vajadzētu kļūt par LR 1922. gada Satversmes otro daļu, kas aizstātu 1922. gadā nepieņemtos Satversmes "pamatnoteikumus par pilsoņu tiesībām un pienākumiem".

Lai radītu mehānismu LR Satversmes 5.nodaļas "Likumdošana" (64.–81.p.) normu piemērošanai praksē, jāpieņem Likums par tautas nobalsošanu un likumu

ierosināšanu, kas pamatvilcienos varētu balstīties uz Latvijas Satversmes sapulces 1922. gada 20. jūnijā pieņemto tāda paša nosaukuma likumu.

Lai tuvinātos tiesiskas valsts ideāliem:

- jāpanāk likumu izpilde, kuri nodrošina valsts budžeta normālu veidošanos, un ļauj izdarīt nepieciešamos papildfinansējumus;
- jāreformē iekšlietu iestādes un jāpaaugstina to autoritāte;
- jāpabeidz neatkarīgas trīspakāpju tiesu sistēmas izveide;
- kardināli jāmaina valsts kalpotāju darba stils, profesionālās sagatavotības līmenis un prestižs.

Šai sakarībā neatliekamie pasākumi valsts drošības un tiesiskās kārtības stiprināšanā ir sekojoši:

1. Jāizveido valsts ieņēmumu pārvalde (finansu policija), ietverot tās sastāvā piecas struktūrvienības:

- 1) nodokļu inspekciju;
- 2) muitas dienestu;
- 3) valsts un pašvaldību amatpersonu ienākumu kontroles dienestu;
- 4) operatīvā darba dienestu;
- 5) revīzijas aparātu.

Tā darbosies Finanšu ministrijas pārziņā.

2. Jāizveido Iekšlietu ministrijas pārziņā (bet ne tiešā pakļautībā) speciālu dienestu organizētas noziedzības apkarošanai.

3. Jāizveido institūcija, kura vāc, analizē un sniedz valsts vadībai informāciju, kas skar valsts neatkarību, iekšējo drošību.

4. Jāpārveido, atbilstoši tiesu reformai, prokuratūra, kardināli paaugstinot katra prokuratūras darbinieka individuālo pilnvaru un atbildības kopumu.

5. Jāveic pasākumi, kas ceļ Iekšlietu ministrijas, jo sevišķi policijas autoritāti un radikāli palielina pilsoņu īpatsvaru tās darbinieku vidū; to skaitā:

- jāizdara grozījumi likumā par policiju, paredzot, ka var strādāt tikai pilsoņi, attiecīgi ar lēmumu nosakot, ka drīkst pieņemt darbā tikai pilsoņus, bet jau strādājošiem jāļauj turpināt strādāt, ja atbilst citām likumu (arī valodas) prasībām;
- jāpapildina Iekšlietu ministrijas darbinieki ar pilsoņiem no zemessardzes un municipālajām policijām, kas tur jau izgājuši zināmu apmācību;
- jādod ievērojams papildus finansējums Policijas akadēmijai, lai īsā laikā sagatavotu profesionālus policistus;
- obligātajā dienestā esošiem pilsoņiem jādod iespēja, ja viņi to vēlas, mācīties Policijas

akadēmijā.

6. Latvijas drošības sistēma sastāvēs no divām savstarpēji saistītām daļām:

- iekšējās drošības sistēma, kuras pamatuzdevums ir nodrošināt personas un mantas neaizskaramību un novērst iespēju valstij naidīgiem spēkiem izraisīt situācijas destabilizāciju valstī;
- ārējās drošības sistēma, kas tiek izstrādāta ar nolūku atturēt un novērst ārvalstu bruņoto spēku un bandu iebrukumu valstī.

Iekšējās drošības sistēmas uzdevumos būs ne tikai noziedzības apkarošana, bet arī noziegumu, to skaitā terora aktu, sabotāžu, diversiju un pretvalstisku nemieru nepieļaušana, kas parastos apstākļos ir jānodrošina Iekšlietu ministrijai, drošības dienestam, zemessardzei un pašvaldību policijai, skaņojot savstarpējo sadarbību tieši vai ar Noziedzības novēršanas nacionālās padomes starpniecību.

Tiks veidoti skaitliski nelieli, bet profesionāli sagatavoti aizsardzības spēki un nostiprināta Latvijas zemessardze. Zemessardze jāveido par Nacionālo bruņoto spēku pamatstruktūru pēc nacionālās gvardes parauga.

Vienlaicīgi maksimāli jāsamazina zemessardzes policejiskās, muitas un robežapsardzības funkcijas, saglabājot policijas palīgdienesta funkcijas lauku apvidos policijai klātneesot vai tās uzdevumā. Tiks pilnveidota Nacionālo bruņoto spēku vadība savstarpējā sadarbība, noteiktas prioritātes to sagatavošanā un pilnveidošanā.

Zemessardze jāorientē uz profesionālu darbu policijā, Finanšu policijā vai Satversmes aizsardzības birojā, atbilstoši to interesēm un sagatavotības pakāpei.

Visas šīs reformas pakļautas Latvijas iedzīvotāju interesēm, jo tikai pareizi organizēta, tiesiska valsts var kļūt arī saimnieciski stipra un tikai saimnieciski stipra valsts spēj pietiekami gādāt par saviem pilsoņiem, par viņu sociālo aprūpi, veselību, izglītību, kultūru, drošību.

IV. Sociālā politika

Mēs uzskatām, ka valsts sociālā politika ir saimnieciskās politikas turpinājums, jo budžeta iespējas ir atkarīgas no saimnieciskās reformas sekmēm.

Mēs orientējamies uz tādu sociālās aprūpes sistēmu, kuras pamats ir valsts darba devēja un paša cilvēka līdzdalība un atbildība. Katram cilvēkam jāzina, ko darīt šodien, lai viņš justos nodrošināts vecumdienās, darba nespējas gadījumos un nelaimes gadījumos. Mūsu sociālā politika pilnveidosies reizē ar saimnieciskā stāvokļa uzlabošanos.

Tiks uzsākta pakāpeniska pāreja uz sociālās aizsardzības (pensiju, slimības, bezdarba, nelaimes gadījumu) apdrošināšanas fondu veidošanu, kuros pamatā iemaksas izdara darba devējs, valsts un strādājošais.

Sociālo izmaksu (pensiju, pabalstu u.c.) lielums būs atkarīgs no iztikas minimuma, dzīves dārdzības pieauguma, aprūpējamo materiālā stāvokļa un agrākā darba ieguldījuma.

Mēs saprotam, ka cilvēki, kuri nespēj izdzīvot no pensijas līdz pensijai, nevar gaidīt, tādēļ nekavējoties noteiksim dzīves dārdzībai atbilstošu iztikas minimumu un darba ieguldījumam

atbilstošu pensiju. Nākotnē valstij jāgarantē stabila sociālā pensija, par pārējo pensijas daļu katram veselam un strādājošam jādomā savlaicīgi. Labdarības veicināšanai jāklūst par valsts politikas sastāvdaļu.

Ļoti nozīmīga valsts sociālās politikas daļa ir sociāli apdraudētu cilvēku aizsardzība.

Humānai sabiedrībai jā rūpējas par tiem, kuri paši nespēj sevi pietiekami nodrošināt. Sāksim veidot tādu sociālās aprūpes sistēmu, kas ļautu sociāli apdraudētiem cilvēkiem dzīvot pilnvērtīgu dzīvi.

Bezdarba gadījumā šai sistēmai jāpasargā strādājošo un tā ģimeni, vienlaicīgi rosinot vēlmi aktīvi meklēt darbu. Jāpilnveido pārkvalificēšanās sistēmas un darba biržas darbība. Jāuzsāk pārdomāta bezdarbnieku iesaistīšana sabiedriskos darbos.

Jā rūpējas par invalīdu integrāciju sabiedrībā, radot iespējas iegūt izglītību, apgūt piemērotu profesiju, atrast darbu vai citādi realizēt savas ieceres.

Labvēlīgs nodokļu režīms tiks radīts tiem uzņēmējiem un uzņēmējsabiedrībām, kuri ziedos naudu sociālā atbalsta fondiem – invalīdiem, nelaimē (tai skaitā Černobiļā) cietušajiem, maznodrošinātajiem, ģimenēm ar bērniem, bezdarbniekiem. Šo fondu veidošanā piedalīsies arī valsts.

Mēs veidosim efektīvu sociālo darbinieku dienestu, kuri nevis sēž kantorī, bet iet pie cilvēkiem un individuāli risina radušās problēmas.

Tiks veidota un realizēta patēriņa kvalitātes (patēriņa minimālais apjoms, struktūra, pārtikas un citu preču kvalitāte) un patērētāju aizsardzības programma.

Īpaša vērība jāpiegriež tai mūsu tautas daļai, kura cietusi represijās.

Mēs uzskatām, ka:

- 1) jānodrošina valsts gādība par mazturīgiem, slimiem un vientuļiem politiski represētajiem;
- 2) jāpieņem likums par nekavējošu visu tiesību atjaunošanu politiski represētajiem viņu tiesisko, sociālo un saimniecisko jautājumu risināšanā;
- 3) valdībai jācenšas panākt vienošanās ar Krieviju un citām valstīm, kuru darbība bija vērsta uz cilvēku masveida iznīcināšanu, par kompensāciju politiski represētajiem par izsūtījumā un ieslodzījumā piespiedu kārtā pavadīto laiku;
- 4) attiecībā uz politiski represētajiem nedrīkst piemērot 5 un 7 gadu noilguma termiņu namu un zemes pilnīgā atgūšanā;
- 5) jānodrošina kredīvēšana uz atvieglotiem noteikumiem izpostīto ražotņu atjaunošanai un nodokļu samazināšana;
- 6) jānodrošina politiski represēto vēstures un piemiņas vietu apzināšana;
- 7) jātiesā represiju ierosinātāji un galvenie izpildītāji. Jāveido represiju vaininieku "Melnā

grāmata".

V. Tautas veselība

Tautas veselība ir kritiskā stāvoklī. Tas apdraud tautas tālāko izdzīvošanu. Mēs piedāvājam:

- veicināt tādu apstākļu veidošanos, kuros katrs cilvēks būtu ieinteresēts saglabāt un kopt savu veselību;
- attīstīt profilaktisko, neatliekamo un katastrofu medicīnu un izkopt tautas veselības izglītību, īpašu vērību veltot AIDS slimības, alkoholisma un narkomānijas izplatīšanas ierobežošanai;
- popularizēt veselīgu dzīves veidu, nodrošinot tam nepieciešamos materiālos apstākļus un risinot ekoloģiskās problēmas;
- attīstīt masu sportu kā efektīvu līdzekli sabiedrības atveseļošanai;
- veikt ātru un plašu ambulatoro medicīnas iestāžu privatizāciju, daļai no slimnīcām sākotnēji paliekot valsts un pašvaldību pārziņā;
- līdz ar maksas medicīnisko pakalpojumu attīstīšanos noteikt minimālās, no valsts budžeta apmaksātās, katram iedzīvotājam pieejamās medicīnas pakalpojumu garantijas. No valsts un pašvaldību budžeta pilnībā subsidējamās šādas veselības aizsardzības valsts programmas: mātes un bērna veselības aprūpe, sabiedriski bīstamu slimību profilakse un ārstēšana, onkoloģija un hematoloģija, visa ātrā un neatliekamā medicīniskā palīdzība;
- saimnieciskajam stāvoklim stabilizējoties, pakāpeniski ieviest obligāto medicīnisko apdrošināšanu;
- turpināt veselības aprūpes decentralizāciju – ieviest apdrošināšanas medicīnu, privātprakses, atjaunot Latvijā tradicionālo ģimenes ārstu institūciju;
- attīstīt reģionālos centrus ar kvalitatīvām pasaules līmeņa medicīnas iekārtām;
- veikt reformu ārstu sagatavošanā un kvalifikācijā;
- saglabāt vadošās valsts klīnikas kā maznodrošināto iedzīvotāju bezmaksas ārstēšanas bāzi;
- veidot laikmetīgu garīgo slimību, alkoholisma un narkomānijas ārstēšanas sistēmu;
- panākt to, ka sabiedrība un valsts spēj nodrošināt pienācīgu medicīniskā personāla atalgojumu.

Mūsu ideāls ir:

- tauta, kas apzinīgi un apzināti kopj savu veselību;
- sabiedrība, kas vienādi ciena un respektē veselos, slimos un invalīdus;
- valsts, kas rada maksimālas iespējas bērniem izaugt veseliem, saprotot, ka veseli bērni ir nācijas izdzīvošanas un tālākas attīstības vienīgais garants.

Mēs atbalstīsim labvēlības statusa piešķiršanu kapitālam, kas tiek ieguldīts ar cilvēku veselības veicināšanu saistītos pasākumos. Mēs veicināsim fizisko kultūru un sportu skolās, saglabājot sporta skolu sistēmu, kurā slīpējas mūsu talanti lielajam sportam. Mēs apliecinām savu atbalstu sportam kā tautas nacionālās pašapziņas veidotājam un veicinātājam.

VI. Izglītība un zinātne

Mēs redzam nākotni mūsdienīgā izglītības sistēmā, kas balstās uz pasaules pieredzi un nacionālo savdabību. Izglītības sistēmai ir jārada priekšnoteikumi brīvas, radošas un tautiski pašapzinīgas personības izaugsmei, kā arī jānodrošina cittautiešu integrēšanās latviskajā

sabiedrībā. Mēs noraidām budžeta pārpalikuma principu izglītībā, kultūrā un zinātnē.

Valstij jāattīsta daudzveidīga izglītības sistēma, jāatbalsta alternatīvo un privāto mācību iestāžu veidošana, kā arī mācības mājas apstākļos. Jāveicina skolēnu iniciatīva mācību procesa apgūvē. Jāizveido īpašas programmas informātikas un svešvalodu apgūšanā. Daļēji jākompensē skolēnu un studējošās jaunatnes ceļa izdevumi, īpašu uzmanību veltot lauku bērnu nokļūšanai skolās.

Obligātās izglītības posmā jānodrošina tik daudz mācību vietu, cik ir bērnu šajā vecumā. Atbilstoši ilglaicīgajai valsts ekonomikas struktūrpolitikai jānosaka mācību vietu skaits un proporcijas vidējās vispārējās, vidējās arodu un vidējās speciālajās mācību iestādēs. Arodizglītības jomā kvalificēta darbaspēka izveidošanā jāiesaista paši darba devēji.

Nekavējoties jāsāk ieguldīt līdzekļi kvalitatīvi jaunā skolotāju sagatavošanas sistēmā un mūsdienīgu mācību grāmatu izdošanā. Materiāli jāatbalsta jauno mācību līdzekļu autori.

Konsekventi jāīsteno latviskās, arī latgaliskās izglītības atjaunošana Latgalē, atjaunojot mazās lauku skolas, kā arī atbalstot Rēzeknes un Daugavpils augstskolas. Jāatbalsta mazākumtautību skolas, īpaši izceļot lībiešus kā Latvijas pamattautību.

Lai sekmētu cittautiešu integrāciju latviskajā vidē, jārealizē konsekventa politika valodas jomā. Divu līdz trīs gadu laikā valsts finansētajai augstākajai izglītībai, bet trīs līdz piecu gadu laikā vidējai speciālajai un arodizglītībai jāpāriet uz apmācību latviešu valodā.

Mēs atbalstām reliģijas vēstures mācīšanu. Ticības mācības stundas jāorganizē pēc brīvprātības principa, izvēli un samaksu atstājot vecāku ziņā. Pasniedzējus šīm stundām iesaka reliģiskās konfesijas.

Izglītībai ir jābūt pieejamai katram cilvēkam visā dzīves laikā. Lai sekmīgāk risinātu bezdarba problēmu, tiks izveidoti pārkvalificēšanās centri.

Tiks sagatavots un pieņemts likums par augstāko izglītību, kurš skaidri noteikts valsts kompetences līmeni augstskolās, saglabājot augstskolas patstāvību mērķu sasniegšanai nepieciešamo līdzekļu izvēlē. Augstskolas beigušie pilsoņi ir sabiedrības aktīvākie veidotāji, tādēļ svarīgs ir demokrātisks augstskolas darba izkārtojums. Augstskolām jāklūst atvērtām un aktīvi orientētām uz jaunākajiem sasniegumiem zinātnē gan pašu valstī, gan pasaulē.

Nav pieļaujama nācijas gaišāko prātu noplūde uz attīstītajām valstīm, tāpēc zinātnei jāatvēr pietiekami finansiālie līdzekļi. Valsts subsidētās zinātnes galarezultātam jāatgriežas sabiedrībā. Īpaši tiks veicināta uz zinātniskām izstrādņēm balstītu mazu uzņēmumu veidošanās. Valsts palīdzību to darbības uzsākšanas periodā nodrošinās tehnoloģiskie centri.

Nedrīkst pieļaut krīzes situāciju zinātnes nozarēs, kas nevar tikt attīstītas citur pasaulē – latviešu valodā, vēsturē, mākslas zinātnēs.

Mēs atzīstam izglītības prioritāti ģimenes, uzņēmuma un valsts politikas līmenī. Jāuzsāk latviešu jaunatnes izglītošanās pasaules izglītības centros. Mēs aicinām katra ārzemēs dzīvojoša Latvijas pilsoņa ģimenei savu iespēju robežās palīdzēt iegūt izglītību vismaz vienam Latvijas jaunietim.

VII. Kultūra

Kultūra ir mūsdienu demokrātiskas valsts pastāvēšanas pamats. Tā ir būtiska pamatvērtība, bez kuras nav iespējama pilnvērtīga sabiedrības un personības attīstība, kā arī valsts progress un neatkarības nostiprināšana. Latviešu nācijas izdzīvošana, sabiedrības morāles normu un ētisko principu saglabāšana ir saistīta ar valstī īstenojamo kultūras politiku. Savā kultūrpolitiskajā darbībā mēs izvirzām šādus pamatprincipus:

- nodrošināt valsts aizbildniecību un dotācijas kultūras plašai un daudzveidīgai attīstībai nacionālajā, reģionālajā un pašvaldību līmenī, tā saglabājot nacionālās kultūras identitāti intensīvas informācijas plūsmas apstākļos;
- kopt un aizsargāt nacionālo kultūru, saglabājot tās tradīcijas un radot materiālo bāzi tās izkopšanai. Veltīt īpašu uzmanību latviešu valodas kultūras jautājumiem. Atbalstīt un veicināt tautas mākslas un dažādo pašdarbības daiļrades formu attīstību Latvijas pilsētās un laukos;
- uzskatīt kultūru par nozīmīgu ilgtermiņa ekonomisko ieguldījumu. Izstrādāt un sākt īstenot detalizētu ilgtermiņa valsts programmu kultūras nekomerciālo nozaru attīstības veicināšanai;
- atbalstīt un veicināt kultūras dzīves decentralizāciju Latvijā, stabilu un pilnvērtīgu kultūras centru izveidi ārpus Rīgas;
- nodrošināt vienlīdzīgas iespējas dažādu ārvalstu kultūras institūciju un fondu darbībai Latvijā. Atbalstīt Latvijā dzīvojošo etnisko minoritāšu tiesības izkopt un attīstīt savas kultūras tradīcijas, kā arī to tiesības uzturēt un pilnveidot kultūras sakarus ar savu etnisko dzimteni;
- izstrādāt nodokļu atvieglojumu sistēmu, kas veicinātu mecenātisma institūtu attīstību Latvijā. Ar atbilstošu nodokļu politiku garantēt un īstenot lielākās labvēlības statusu kultūru atbalstošajiem fondiem un struktūrām;
- atbilstoši starptautiskajām normām par autortiesību aizsardzību, izveidot autortiesību aizsardzības sistēmu Latvijā;
- veicināt Latvijas kultūras iekļaušanos Eiropas un pasaules kultūras procesā. Izveidot valsts dotētu institūciju nacionālās kultūras popularizēšanai ārzemēs;
- atbalstīt un nodrošināt kultūras mantojuma saglabāšanu atbilstoši mūsdienu standartiem. Apzināt un pētīt ārpus Latvijas dzīvojošās latviešu tautas daļas kultūru un veicināt tās popularizēšanu dzimtenē;
- atbalstīt radošo savienību un māksliniecisko grupējumu darbību kā svarīgu garantiju nacionālās kultūras attīstībai un uzplaukumam.

VIII. Ārpolitika

Ārpolitikā Latvijas nacionālo interešu pamatu šobrīd un tuvākajā nākotnē veido viens virsuzdevums – turpināt atjaunot Latvijas valsti kā starptautisko attiecību subjektu šā vārda pilnā nozīmē. Ar to saistīta Latvijas atkaliekļaušanās starptautisko attiecību (to skaitā ekonomisko) sistēmā un valsts drošības nodrošināšana starptautiskajā arēnā. Šajā nolūkā vispirms jāpanāk Krievijas Federācijas juridiskācijā pārņemtās bijušās PSRS armijas ātra, organizēta un pilnīga izvešana.

Latvijas ārpolitikā redzamas šādas prioritātes:

- Baltijas valstu sadarbības padziļināšana un paplašināšana;
- orientācija uz Ziemeļeiropas valstīm, kā arī citām Baltijas jūras zemju padomes valstīm;

- sakaru attīstīšana un paplašināšana ar Eiropas kopienas valstīm un ar Eiropas kopienu kā galveno Eiropas integrāciju īstenojošu institūtu. Mēs redzam Eiropas kopienu kā daudzīgas sadarbības modeli;
- sadarbība ar Austrumeiropas jaunajām demokrātiskajām valstīm, pārņemot uzkrāto pozitīvo pieredzi tirgus saimniecības veidošanā;
- savstarpējās attiecības ar Krieviju, Ukrainu un citām NVS valstīm jāveido, abpusēji respektējot neatkarību un suverenitāti. Jāveido līdztiesīgas un normālas kaimiņattiecības, kas kalpotu par pamatu stabiliem un abpusēji pieņemamiem ekonomiskajiem sakariem;
- labu attiecību veidošana ar valstīm, kas varētu būt alternatīvas enerģijas un izejmateriālu piegādātājas, preču noieta vietas Latvijas rūpniecības un lauksaimniecības ražojumiem;
- attiecību padziļināšana ar Ziemeļamerikas valstīm, kā arī citām industriāli attīstītajām valstīm;
- darbības pastiprināšana starptautiskajās organizācijās kā globālā, tā reģionālā mērogā.

Mēs uzskatām, ka Latvijas ārpolitikai jābūt aktīvai, elastīgai, tai nepārprotami jākalpo Latvijas valsts interesēm.

IX. Nobeigums

Mūsu koalīcija sāk savu darbu tautai un valstij smagā laikā. Lai gan daudz kas jau padarīts, daudz kas aizsākts un augsne reformām daļēji jau sagatavota, tomēr joprojām turpina dominēt valsts īpašums ražošanā, daudzās nozarēs valda monopols. Ražotājs diktē patērētājam savu gribu. Latvija vēl arvien lielā mērā atkarīga no NVS.

Privatizācija kā pilsētās, tā laukos ir nepārdomāta un nesakārtota. Daudziem nav skaidrs, vai viņiem atdotais vai privatizētais īpašums patiešām pieder.

Īpaši smags stāvoklis ir Latvijas laukos. Gan jaunradītās zemnieku saimniecības, gan pārveidotās statūsabiedrības ir krīzes stāvoklī. Zemniekam nav drošības sajūtas par nākotni.

Aug bezdarbs. Daudzi nespēj iztikt no algas līdz algai, no pensijas līdz pensijai. Vissmagāk saimnieciskā krīze skar vecus un maznodrošinātus cilvēkus. Nav pienācīgas sociālās aprūpes sistēmas.

Kritiskā stāvoklī ir tautas veselība. Izglītība, kultūra un zinātne ne tikai nav kļuvušas par prioritātēm, bet gluži otrādi – to attīstībai līdzekļi tiek atvēlēti arvien mazāk. Neatrisinot šīs problēmas, Latvijai nav nākotnes.

Cilvēks nav drošs par savu dzīvību un mantu, jo noziedzība un korupcija sasniegušas vēl nepieredzētus apmērus. Viņš nav drošs arī par savu valsti, jo Latvijā joprojām ir okupācijas armija.

Cilvēks nejūtas aizsargāts arī pašvaldībās un valsts iestādēs, jo visapkārt valda birokrātu patvaļa, nedarbojas princips – viena taisnība un viens likums visiem.

Īsāk sakot – valstī nav kārtības. Krīzei ir daudz cēloņu. Viens no tiem – valstī pie varas nav politiska spēka, kurš spētu uzņemt atbildību un realizēt noteiktu valsts attīstības programmu. Augstākā Padome spēja pieņemt likumus un lēmumus, bet politiskās sadrumstalotības dēļ nespēja realizēt konsekventu politiku. Pašreizējā valdība, risinot šodienas

problēmas, nav spējusi izstrādāt un realizēt perspektīvu ekonomiskās attīstības stratēģiju.

Izeju no šīs smagās situācijas mēs redzam konsekventā valsts attīstības programmā un atbildīgā politiskā koalīcijā, kura, apvienojot pieredzi, intelektu un enerģiju, to realizē, balstoties uz šādiem pamatprincipiem:

- parlamentāra demokrātija;
- tiesiska valsts, katra cilvēka drošība;
- uz privātpašumu balstīta, sociāli atbildīga brīvā tirgus sabiedrība;
- latviešu nācijas interešu aizstāvība Latvijā kā nacionālā valstī;
- visu Latvijas iedzīvotāju cilvēka pamattiesību garantijas;
- Baltijas valstu cieša sadarbība.

Mēs esam cieši apņēmušies realizēt arī tos mūsu programmās ietvertos mērķus un uzdevumus, kuri nerod atspoguļojumu šajā deklarācijā.

Visu augstākminēto reformu un uzdevumu veikšanai mēs ierosinām sekojošu Ministru kabineta struktūru ar konkretizētu personālsastāvu:

Valsts reformu ministrs –
Ministru prezidenta biedrs – Māris Gailis

Ekonomikas ministrs –
Ministru prezidenta biedrs – Ojārs Kehris

Enerģētikas Valsts ministrs – Andris Krēslīšs

Privatizācijas Valsts ministrs

Tieslietu ministrs –
Ministru prezidenta biedrs – Egils Levits

Finansu ministrs – Uldis Osis

Valsts īpašuma Valsts ministrs – Edmunds Krastiņš

Budžeta Valsts ministrs – Jānis Platnis

Ārlietu ministrs – Georgs Andrejevs

Ārējās tirdzniecības un Eiropas Kopienas
lietu Valsts ministrs – Oļģerts Pavlovskis

Baltijas un Ziemeļvalstu lietu
Valsts ministrs – Gunārs Meierovics

Izglītības, kultūras un zinātnes ministrs – Jānis Vaivads

Kultūras Valsts ministrs – Raimonds Pauls

Zemkopības ministrs – Jānis Kinna

Mežu Valsts ministrs – Kazimirs Šļakota

Iekšlietu ministrs – Ģirts Kristovskis

Labklājības ministrs – Jānis Ritenis

Veselības Valsts ministrs

Darba Valsts ministrs – Andris Bērziņš

Satiksmes ministrs – Andris Gūtmanis

Aizsardzības ministrs – Valdis Pavlovskis

Vides un reģionālās attīstības ministrs – Ģirts Lūkins

Vides aizsardzības Valsts ministrs – Indulis Emsis

Ministrs īpašiem uzdevumiem – Edvīns Inkēns

Ministru un Valsts ministru personālsastāvs iesniegts Valsts prezidentam un Saeimas priekšsēdētājam.

1 Ieguldījumu vai investīciju fondus paredzams veidot kā institūcijas (statūtsabiedrības), kas nodarbosies ar uzņēmumu īpašuma daļu (akciju, sertifikātu) pārvaldīšanu (emisiju, pirkšanu, pārdošanu). Šie fondi pārvaldīs īpašumus vienlaicīgi vairākos uzņēmumos, tie emitēs arī savus vērtspapīrus, tādējādi nodrošinot vērtspapīru tirgus stabilitāti.